

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Vrăjmași ai școlii noastre.

Invățătura este barca mântuitoare a omenirii plutitoare pe viforoasele valuri ale vieții.

Înțeles a fost acest adevăr de oamenii mari ai tuturor vremurilor, de oamenii învățați, cât și de cei mici și neînvețați, cari își recunoșteau puținătatea și slăbiciunea față de cei dintâiu.

Înțeles a fost acest lucru de toți aceia, cari au organizat societăți și state, înțeles de oamenii de idei și de oamenii faptelor.

E de prisos să mai insistăm aci asupra temeiniciei adevărului: »Ai carte, ai parte«, am atins numai această chestiune, pentru a releva un isbitor și nefast contrast al său, poreclit »duhul vremii«.

»Duhul vremii«, adică aceia, cari se dau pe sine de reprezentanți și chemați a îndrepta lumea pe alt calapod decât cel-ce i-se potrivește, acei cari se gereză de înaintemergători ai omenirii, acei cari între dînșii se poreclesc de »socialiști«, și sub această firmă se viră în mijlocul poporului, acești reprezentanți ai »progresului«, aceștia sunt vrăjmașii școlii.

»Socialiștii«, cari de un cârd de vreme au început ca lipitorile, ca niște șerpi primejdioși, să se încolăcescă și să prelingă poporul nostru, — după-ce sunt aproape exclusiv oameni fără nici o cultură, fără Dumnezeu în sufletele lor înțelenite în stricăciune, oameni fără căpătâiu și fără pricepere și puțință de a înțelege ideile de a căror propagatori se dau pe sine, abuzează într'un mod ne mai pomenit de libertatea ce garantează legea, pentru exercitarea drepturilor cetățenești.

Capete seci și înfunurate, adeseori desechilibrați, și mai întotdeauna șarlatani, sub cuvânt, că sunt apostolii libertății, — propagă idei distrugătoare nu numai de capabilitatea conceperei și exercitărei libertății, ci totodată și de ruină

intelectuală-morală, din cari apoi urmează înșaiși distrugerea poporului.

Am văzut și cu durere o spunem aceasta, că într'unele comune ale noastre, unde plaga »socialistă« și-a pus piciorul, s'au pornit curente vrăjmașe școlii confesionale. »Să ne dea statul școală, nu mai plătim cult, nouă nu ne trebuie școală, nouă ne trebuie să împărțim pământurile între noi, să luăm fie-care cât îi trebuie.«

Așa le spun »socialiștii« bieților oameni, să nu mai contribuiescă pentru școală, căci statul trebuie să dea școală, din banii săi, dar statul de unde va avea bani, dacă nu din contribuția cetățenilor? Apoi, — să nu mai plătească credincioșii cult, căci n'au trebuință de școală națională-confesională; și e tot una dacă românul nu va învăța românește, ear învățând ungurește nu va pricepe nimic, căci socialismul nu cultura poporului, nu întărirea credinței pentru mângăierea vieții și mântuirea sufletului o socotește de principala trebuință a omului; socialistul strigă după »drepturi.« Ear dacă îl vei întreba pe falșul »apostol al vremii« despre ce drepturi îți bolborosește, el însuși n'are să știe să-ți spună ce vrea. Fiind apoi vorba de »drepturi« ei totdeauna uită să vorbească și de datorințe. S'atunci unde este echilibrul ordinei sociale și de stat?

Ai dreptul — zice »socialistul« nostru — să nu plătești pe preot și pe dascăl. Dar de-odată cu acest »drept« nu-ți spune că ai și dreptul — de-a aștepta să-ți sboare porumbul fript în gură, să-ți între învățătura în cap din senin și simțirea în inimă din vèzduh...

Această adunătură de oameni nimic nu urmărește decât distrugerea gândirei sănătoase și a rivnei cinstite și firești spre înaintare. De aceea ei sunt vrăjmașii tuturor instituțiilor serioase, vrăjmași și ai școlii noastre confesionale.

Și care le e scopul ultim?

Traial fără muncă, prin exploatarea naivității și credulității oamenilor, cari sunt totdeauna gata a asculta povești de ale comedianților de fîrguri, cum sunt și »apostoli socialismului« este scopul ultim al »socialiștilor.«

Devisa conducătorilor și frunțașilor poporului nostru, față cu acești comedianți și atitudinea lor să fie:

În lături cu speculații fără suflet, grupați poporul în jurul bisericii și școlii noastre profesionale.

Zece scrisori.

de Henri Didon,

către

D-ra Th. V.

Vieța mea este Cristos!
(Phil. 1. 21.)

III.

Paris, 14 Sept. 1875.

Simt că aștepti scrisoarea aceasta cu nerăbdare. Aș fi un barbar dacă, prin întârzierea mea, aș mări supliciul așteptării.

Bine ai făcut. Copila mea, că ți-ai lăsat condeii în voia inimei și încrederei dumitale. Sufletul care se deschide e bun; acela care se ascunde e rău. Străvederea e semnul firilor leale și înalte. Nu trebuie să ne coperim și să ne întunecăm de cât în fața ființelor rele, a profaailor, a nevrednicilor.

Mulțumește lui Dumnezeu, Copila mea, că a făcut să-ți lucească ochilor câte-va raze din marea-i lumină. Ele te-au făcut să tresari; e o dovadă că sufletul ți-e vrednic de a le primi și de la dumneta atîrnă de-acum înainte ca razele acestea să-ți vină mai îmbelșugate, mai luminoase, mai orbitoare. Fondul inimei ți-a fost ocrotit în vîlmășagul vieții: un inger nevăzut ți-a apărut intrarea, fără știrea dumnitale adese-ori, dar' marginile, suprafețele au fost întru cât-va lăstate în voia trecătorilor și a falșilor prieteni. Te îndemn de acum înainte să sapi un șanț încungiu-rător, să ridici oare-carî întărituri sau să drezezi *câtiva bulldogi* pentru ca să te apere în potrița nefolosiților, a plicticoșilor și a hoinarilor primejdioși.

Acum, ascultă sfatul grav și blînd al unei inimi devotate și desinteresate. *Pămîntescul* are în dumniata, fără ca s'o bănuești, o putere de temut; stăpînește-l ține-l sub picioarele d-tale. *Omenescul* mai ales e în deplină febră: el se traduce, în momentul acesta, prin acele visuri de amor, cu cari vag te-ai amețit și care te împedecă, — așa de mult strălucirea lor te vrăjește, — de a vedea viața sub lumina reală: *Omenescul* acesta, trebuie să-l învingi. Eși din d-ta și în avîntul generosului d-tale suflet, uită-te pe d-ta însa-ți și privește în spre Dumnezeu. *Divinul* are omește în inima d-tale: suferințele, uritul ucigător, neleuita tristețea a vieții, desnădejdea orelor coplesitoare ce ai cunoscut, știi ce este? Ai crezut că e chemarea iubirei omenești, de care inima ți-e însetată; nu, nu, Copila mea, crede o mărturisire ce iubești; este chemarea arzătoare a lui Dumnezeu însuși; voești să o auzi și să o urmezi?

Aspră va fi calea: va trebui să străbați deșerturi de foc, singurătăți înfloritoare; va trebui să lupți, va

trebui să mori. Pămîntul făgăduit nu se deschide de cât vitejilor și biruitorilor: moleșiții, greoii, trîndavii să-și mănânce în Egipt ceapa mirositoare.

Adio, Copila mea, te binecuvintez. Nu mă indoes că această scrisoare nu-ți va aduce sufletului cuvîntul de care are trebuință pentru ca să trăiască mai presus de pămînt, în acele regiuni în care Dumnezeu te vrea. Trăește alături de mama d-tale, odihnește-te la umbra ei, mîngăerile de mamă ne amintesc iubirea infinită a lui Dumnezeu. Eu merg din bine în mai bine. Hotărit, boala aceasta m'a reinviat.

IV.

Paris, 4 Octomvre 1875.

Îți trimet aceste câteva linii pentru ca sosind la Cannes, odaia să-ți fie mai puțin rece și mai puțin întunecoasă.

Ai mare trebuință ca Cerul, care o clipă amenința să se întunece de-asupra capului d-tale, să-ți verse lumina sa și să te facă a trăi o viață mai înaltă. Pămîntul nu e vrednic de d-ta: dacă i-ai arunca inima și tinerețea d-tale, ai fi o criminală. Păstrează pentru Dumnezeu și pentru Cristos ceea-ce Ei ți-au dat.

Firea d-tale te expune la mari primejdii. Nu sunt destule urcușuri la d-ta. Profanii intră prea ușor, nu zic în fundul ființei d-tale întotdeauna, dar' cel puțin în vestibulele și porticele d-tale. E deja prea mult. Totul e sfînt într'un suflet, care are conștiință de valoarea sa religioasă și eternă; nimica satanic, nimica de rînd nu trebuie să atingă nici măcar marginea vestimentelor sale.

Scrisorile acelea, acele *foi moarte* ce-mi trimeti în mijlocul *foilor verzi* ale d-tale, scrisorile acelea ale lui D... dovedesc un suflet înalt și simplu, o inimă arzătoare și dulce. Păstrează cu fidelitate amintirea acesteia duiosă în fundul vieții d-tale și fie ca mormîntul acesta să aibă pururea în d-ta flori proaspete ca să-l bucure, arbori verzi ca să-l umbrească.

De altminteri, părintele Graty l-a iubit: aceasta e o notă bună și numai aceasta mi-ar dovedi, că era în sufletul acela o oglindire a divinului. Nu e un stejar, e mai curînd un pomișor parfumat. Și-a îndeplinit repede cariera, a înflorit o primăvară: ai văzut fără indoială, ceea-ce avea mai bun într'însul, și poate ai fost pentru dînsul cea mai dulce rază a soarelui pămîntesc. Cu un cuvînt, el trăește acum idealizat, și, eu care cred în acțiunea statornică a spiritelor și a morților asupra noastră, cred cu plăcere că această ființă dispărută te ocrotește și te ajută în taină.

Adio, Copila mea, cer lui Dumnezeu să ai curajul tuturor luptelor, energia tuturor jertfelor. *Muntele Horeb* e înalt de urcat: patru-zeci de zile și patru-zeci de nopți de mers, un mic popas sub un ienuper și un ospăț frugal dintr'o pâne coaptă sub cenușe și dintr'un urciur de rachiu: e prea puțin. E adevărat că ingerul Domnului apare, că deșteaptă pe călător și că-i zice: „Scoală-te și mănâncă“. Avea-vei curajul proorocului? Să-l aibi.

V.

Paris, 14 Octomvre 1875.

În ori-ce viață omenească sunt două părți: cea mare și cea mică. În ori-ce soarte sunt două drumuri: cel vulgar și cel eroic. Partea cea mică a vieții d-tale ar fi să rămâi aceea ce ești... nehotărîta, neliniștită, în voia acelor visuri teribile și blînde, ce-ți trec prin

închuire și prin inimă pentru a le turbura și a le decepționa; partea cea mare, ar fi să eși din d-ta și să urmezi chemarea lui Dumnezeu. Partea cea mică, într'un cuvânt, ar fi să te însoțești cu un om vrednic de d-ta, și dacă nu-l găsești, să te însoțești cu Cristos și cu sormană omenire care suferă, care e nenorocită și care are atâta trebuință să fie iubită.

Drumul vulgar în soarta d-tale e calea pe care ai apucat, culegând din dreapta și din stânga flori ce ți-se vestejesc în mână, alergând după flăcările amăgitoare ce te distrează sau după fluturii ce mor la o suflare; drumul vulgar, este acela în care trăești fără scop, în voia caprițiilor minții ori caprițiilor inimei; este acela care nu duce la nimic și care se întunecă sub pașii noștri ca și când ne-ar da încetul cu încetul morții care-i pune capăt fără de veste. Cel eroic, este acela al jertfei, al uitării de sine și al iubirii *nebune* de Dumnezeu. Nu le e dat multora să-l apuce, căci e cosiș. Trebuie să ai sufletul unui erou ca să nu te descurajeze de ariditatea lui și de sfînșul ce-i păzește intrarea. Te cred capabilă de a-l urma și de a-l păstra. Vezi, copila mea, că te judec după valoarea d-tale.

Va trebui, ca într-o zi, cu capul în mână, în genunchi înaintea lui Cristos și cu sufletul deschis la toate inspirațiunile de Sus, să-ți grăești următoarele: viața mea actuală e fără de rost, căci nu duce la nimic. Nu vîd decât două chipuri pentru o ființă ca mine de a-și ținea locul în această lume și de a cinsti pe Dumnezeu: sau să am o familie a cărei mamă să fiu, sau să spun săracilor: „Vă voi servi ca și când mi-ați fi Cristos în persoană“. Ești cea dintâi domnișoară, căreia îi vorbesc astfel, și sunt convins, că sfatul acesta este singurul, care poate să-ți lumineze viața și să ți-o mântue.

Poți fi de-o potrivă o mamă curagioasă și duioasă și un suflet jertfit lui Cristos: trebuie să alegi. Dumnezeu ți-a pîs în cale afecțiuni numeroase: unele, nobile și curate; altele, ușuratece și perfide... Toate, neindestulitoare. Nu e nici una care să ne umple inimile noastre fără de fund. Numai Dumnezeu ne va satura, și nu cunosc nimic mai mîndru și nici mai dulce de cât acele firi, conștiente de nesăturarea lor, care se înalță dintr'un filfăit de aripi mai presus de ori-ce creatură, strigând lui Dumnezeu: „Tu îmi trebuiești!“

Dumnezeu nu le lipsește nici odată. El radiază într'insele, El varșă într'insele torentele de o iubire ce ar fi indestulitoare ca să incendieze lumea.

În afară de aceasta, nu e decât o imensă deșertăciune. Crede pe cei cari au făcut înaintea d-tale drumul vieții și cari au învățat, la școala jertfei, aceste superbe lecțiuni.

Etă, vine toamna: frunzele vestejesc, un vînt trist le răpește și se joacă cu ele. Cerul e nouros. Se simte, că moartea lucrează în toată această natură mai peritoare decât noi. Îmi plac învățămintele acestea austere ce ea ne dă; și, gîndind la scurtimea vieții, privind cum cad aceste foi, cari mă vestejesc, că voi fi ca și ele într-o zi, vestejit și uscat de moarte, găsesc că într'adevăr totul e foarte nenorocit, afară de Dumnezeu, care nu moare și de sufletele divine cari știu să trăească într'însul. Fii dintre acestea, copila mea, și fie ca scrisorile mele să te ajute a *muri de bună voie* pentru tinerețea, pentru iluziunile d-tale, pentru acele mici vanități care ne absorb și ne tirăsc departe de Dumnezeu.

Dumnezeu m'a pus în calea d-tale la răspîntia a două drumuri: cel care urcă și cel care coboară în

prăpăstii; nu vreau ca să te cobori. Urcă-te. Mai bine e să mori decât să te micșorezi.

Trăește deci și mărește-te. Eu te binecuvintez.

(Va urma).

O scurtă monografie.

— Biserica din Băița. —

În partea de meazăzi-răsărit a comitatului Bihor, jos la poalele muntelui de același nume, e așezat orașelul montan Băița. Prin mijlocul acestui orașel curge un riuleț cu o repeziciune mare, cum adecă curg toate rîurile în apropierea munților. Acest riu împarte orașelul în două părți. În una din aceste două părți și anume în partea dinspre Mează-noapțe se află biserica românească greco-răsăriteană.

Nu mă estind asupra monografiei generale a acestui orașel, pentru-că n'aș fi în stare să fac aceasta, dar nici nu aparține o atare monografie sferei noastre bisericești. Nu pot face nici chiar monografia întregă a bisericii noastre din Băița, deși aș dori să o fac, și nu o pot face, pentru-că îmi lipsesc isvoarele necesare. Aflu însă de bine a însemna pentru posteritate acele date despre biserica noastră din Băița, cari le-am cules parte din propria mea vedere, parte dela unii oameni, cari azi-mîne se vor astruca, cu ce știu cu tot. Aflu încă de bine a constata acum la început și aceea, cumcă locuitorii orașelului menționat, afară de puțini economi, cari locuiesc în partea apuseană a orașului, sau după cum se zice »în sat«: afară, apoi de câți-va precupeți de șindile și de puțini neguțători venetici, toți sunt mineri sau băieși, iar după confesiune sunt greco-răsăriteni, greco-catolici, romano-catolici și vre-o trei izraeliți. Oficianți civili nu sunt decât chiar atâta, câți sunt în ori-ce comună mică. Premitînd aceste să trecem la obiect.

Precum am amintit, biserica românească greco-orientală e zidită în partea de miazănoapte a orașului. Un loc frumos e acel loc și pare că într'adins a fost ales pentru biserică, că din acel loc frumos biserica greco-orientală, cei odinioară atît de mulți și tari, să domineze asupra orașelului, cum odinioară a dominat Sionul sau cetatea lui David asupra Ierusalimului. Edificiul bisericii e nou, abia va fi la vre-o 65—67 ani. Aceasta se deduce de acolo, că în lăuntrul turnului pe peretele de către răsărit a boltiturii se află scris anul 1835, cea-ce arată anul terminării edificiului. Tot pe acest loc a fost mainainte o bisericuță de lemn, din a cărei podoabe interne se mai păstrează și astăzi: ușile împărătești, cari spre aducere aminte sunt

asezate în altar și anume: pe perețele de către răsărit în fața prestolului, apoi se mai păstrează cele două icoane împărătești a Mântuitorului Iisus și a Născătoarei, apoi icoana sfântului Nicolae și a sfinților arhangeli Mihail și Gavril.

Pe una, dintre aceste icoane, și anume pe icoana lui Cristos se află scrisă cu litere cirilice următoarele: »Aceste icoane sa'u zugrăvit pe seama sfintei biserici neunite din orașul Băița prin cheltuiala Rosatului (?) (reșosatului doara ?) j. Andol Dănilă din Oradea-mare, Iunie în 4 zile anul 1800.« Din aceasta inscripție se vede clar pe de o parte că toate cele patru icoane au fost dăruite de Andol Dănilă, se vede că toate patru icoanele au fost zugrăvite de o mână, ceea-ce adevărește pe deplin și pictura, care e într-o formă pe toate patru icoanele; iar de altă parte se dovedește pe deplin existența unei biserici în Băița pe la anul 1800, așadar înainte de anul 1835, în care an să se fi terminat biserica de astăzi. Tot din biserica cea veche de lemn a rămas și artisticul chivot, care se folosește și până în zilele noastre și pe care cetim anul 1827. Tradițiunea spune, că acest chivot, care încă multe veacuri poate fi una, dintre cele mai gingașe podoabe ale acestei biserici, să fi fost lucrat în Timișoara. Alte date despre biserica cea veche eu unul nu cunosc; sunt însă în dulapul epitropilor o grămadă de acte, între cari și o mulțime de cuite, toate scrise în limba nemțească, din aceste poate că un scrutaător a-dinc, ar desvelii multe ascunse. Pe o legătură, dintre aceste acte am celit anii 1824—1825.

Din împrejurarea, că actele menționate sunt scrise în limba germană putem deduce două lucruri și anume: ori că epitropia a fost necesităta a conduce libelele și cvitele în nemțește, pentru-că băile erau și atunci precum și azi erariale și poate că oficiolatul de băi încă concurgerea la susținerea bisericeii și a personalului ei cu ajutor și în schimb poșteau, ca socoșile și actele epitropești să se facă nemțește, ca astfel mai ușor să poată fi controlate; ori că nemții au avut una și aceeași biserică, în timpurile vechi, cu Românii, mai apriat zis ne-având nemții biserică, pentru că erau puțini, au cercetat biserica Românilor, cari totdeauna au fost în majoritate covârșitoare. La părerea din urmă se alătură și tradițiunea, care ne spune, cumcă pe locul unde astăzi e zidită biserica romano-catolică să fi fost cimiter și că acel cimiter să-l fi văzut bătrânii de curînd reșosați cu ochi lor proprii. Pe basa tradițiunei am putea deci constata, cumcă biserica catolică de astăzi din orașelul Băița e cea dintîiu și că nu esistă tocmai de mult. Un scrutaător, care ar poseda bine limba germană, nu numai ar putea erua adevărul din actele epitropiei noastre bisericești, dar din ac-

tele și arhivul erarial ar putea descoperi încă multe date, cari ar revêrsa lumină și asupra comunelor din apropierea Băiței.

Am zis cumcă noua biserică românească din Băița s'a edificat la anul 1835. Urmează acum să descriem acest sfânt lăcaș.

Exteriorul e proporționat și frumos. O ușe duce în biserica femeilor, aceasta e, conform ritului, tăiată în perețele de către apus, altă ușe conduce în biserica bărbaților și e tăiată în perețele de către amiazăzi.

Intrând în biserică ești la primul moment cuprins de un farmec sfînt. Atâta proporție, atâta simetrie, rar se poate vedea. Nu știi, să admiri aici mai mult proporția dintre cele trei despărțeminte: Altar, naie și nartică, ori pictura escelentă și artistică, cu care e decorată templu. Dar să le luăm în ordine. Altarul e de o frumșeță și arangiamet rar. În mijlocul altarului se află prestolul cu frumosul și artisticul chivot. Imbrăcămîntea prestolului nu lasă nimic de dorit. Înaintea chivotului stă sfînta cruce, cumpărată sub reșosatul preot și protopresbiter Petru Sabă cu 100 fl. v. a., lângă dînsa antimisul dăruit de P. S. S. episcopul Ioan Meșianu, iar de-asupra antimisului s. evanghelie și liturgierul, aceste din urmă însemnate pentru vechimea lor. În partea de către miazănoapte a altarului se află așezată proscomidia, nu în pîrete ci deosebi construită, lângă ea să-află marea (spălătoarea) sau talassa. Nemijlocit lângă spălătoare se află construit în perete un mic dulap pentru lumini. În perețele despre răsărit al altarului, față în față cu prestolul se află un mic locușor tăiat în zid, care servește ca loc pentru păstrarea imbrăcămîntelor mai mărunte ca mănecări, brâne, epitrafire etc. În perețele de către amiazăzi e un alt loc mic pentru foc sau pentru cărbunii necesari la cădit. Ceva mai înderăpt înapoia ușei de către meazăzi a altarului se află diaconiconul sau un dulap, în care se păstrează vestimintele sacerdotale, construit afară de pîrete. Ce privește imbrăcămîntea sacerdotală sau așa numitele odăjdii, aceste sunt în număr dîstul de frumos față cu puținii credincioși.

În partea a doua a bisericeii sau în biserica propriu zisă mai de însemnat e templu. Aceasta, precum am pomenit și într'alt loc, e de o frumșeță rară; pictorul s'a achitat bine de datoria sa. În deosebi icoanele împărătești sunt atît de reușit pictate, încât trêbue să le admiri. Strănille și scaunele credincioșilor încă sunt foarte corêspunzătoare. Scaunul episcopesc și tronul preasfintei fecioare lipsesc. Să nu uit a amintii de ușile împărătești, cari încă dau pictorului un atestat de multă pricepere. În această parte a bisericeii se mai pot vedea patru praprori mari,

doi mici și mai multe icoane toate frumos și cu gust lucrate.

Tinda sau nartica încă are o mulțime de icoane decoratoare, între cari mai de însemnat sunt cele patru icoane, dăruite, precum am amintit și la alt loc, de Andol Dănila din Oradea-mare. Din tindă sau nartică conduc treptele spre turn mai bine zis spre cor și de aici spre interiorul turnului. Turnul, în care sunt așezate trei clopote, e simplu ce e drept și acoperit cu șindilă, dar totuși destul de frumos și proporționat. Din cor se deschid spre apus două fereste, ear de-asupra corului tot spre apus se află încă o fereastră, închipuind toate trei în mod simbolic sfânta trîime.

Întreaga biserică are afară de ferestrele amintite. — încă șapte fereste spațioase, de aici vine că biserică e atât de vederoasă, încât cu drag ai petrece zile întregi în acest preasfânt lăcaș.

Considerând, frumseța acestei sfinte biserici, ai putea zice, cumcă credincioșii ei de odinioară au fost creștini adevărați și pătrunși de dragoste către biserică lor, de iubire către religie, în care sau născut. Și în adevăr cea dintâiu podoabă a unei biserici sunt creștinii sau credincioșii ei morali, pătrunși de iubirea către Dumnezeu, de dragostea către mama biserică, care la naștere i-a primit în brațele sale. S. Isidor Pilusiota în istoria sa zice: »că în timpul apostolilor, când biserică era plină de îndurări spirituale și bogată de splendoarea vieții, n'au fost temple; însă în timpii noștri templele sunt înfrumșețate mai mult de cum ar fi de lipsă... ear biserică este goală și deșartă de acele îndurări spirituale. Sulpițiu Sever într'un dialog al său zice: cu un preot am intrat într'o biserică, care era foarte mică și acoperită cu nuele și într'ênsa putea cineva sta dacă se pleca jos. Și când am cercetat după moravurile oamenilor am aflat... că ei nici... nu știau, ce este viclenia sau furtul. Aurul și argintul, ce alt muritor îl ținea de un cel dintâiu, nici avea nici îl vrea să-l aibă, și când am vrut să dau acelu preot zece bani de aur, s'a retras, opunându-mi-se după un consiliu mai înalt, că biserică nu se edifică cu aur, ci se strică« Șaguna drept. can. p. 189—190.

(Va urma.)

Moise Popoviciu
preot.

Alocuțiune

ținută de preotul Ioan Munteanu în ziua de sf. mucenic Dimitrie, în biserică din Buhani.

„Sfîntște Doamne, pe cei ce iubesc podoaba Casei Tale, Tu pre aceia îi preamărește cu d-zeească puterea Ta“

Evlavioasa faptă indeplinită astăzi, și reoglindită în bucuria bisericeii viue de aici, este atât de bine-grăitoare și puternică în echou, încât nu numai se învrednicește familia donatoare de lauda Psalmistului XXI, 23., ci străbate până la sublimitatea tronului arhieresc al diecesei, de unde se remite binecuvîntare și sboară până la ceruri, ca să se laude și de corurile îngerilor, — în fața Tronului Preasfintei Treimi, de unde preagrațios se coboară ertarea a mulțime de păcate, — căci d-zeeștile Liturgii celebrate în ss. Păresimi, cu ornate negre simbolizează Rugăciunea făcută cu prosternere și rourată cu sudori de sânge de Răscumpărătorul lumii, în grădina Getsimană, rugăciunea frângerii corpului și vîrsării sîngelui Său spre iertarea păcatelor — lumii.

Impregiurarea, că creștinii, cari făcură donațiunea sunt numai în *bunăstare*, dar' nu *avuți*, verifică de nou zisa de aur a străbunilor: „Voește și vei putea“.

Câți sburdalnici risipesc banii lor pe mîncări până la neputința stomacului, de a le bîuturi până la amețeli, în fumatul fără cumpăt, în cartoforii cu sinucideri. Nimic din acestea la donatorii de astăzi. Ei în mîncări și beuturi frugali, în vestminte modeste, au putut economisa sumă de 80 coroane pentru produsul sacrificiului.

Din Tipicul bisericeii, ceea-ce ales nouă ne făcū multă lumină, când se servește cu ornate negre; intonând apoi pentru întreaga parochie și mai virtos pentru femei analfabete, dar' și alfabete, ca să se acomodeze cu coloarea costumului după modelul prescriș de biserică; altfel necultura unora devine de *compătimit*; eară cultura altora de *disprețuit*.

E revoltător, a vedea femei țêrane și dame în zile de înfrînări și dolii ale bisericeii, îmbrăcate în roșu strigător!...

Frecventarea bisericeii e numai un mijloc, perfecționarea sufletului este scopul suprem al ei.

În Dumineca lăsatului sec de brînză, aproape Românimea gr. ort. întreagă frecventează biserică, ca la Paști, dar' e aproape o frecventare seacă, nu perfecționare de suflet, căci sublimele cuvinte ale Mîntuitorului lumii din pericopa evangelică a acelei zile (Mat. VI, 19, 20, 21), puțini și *rari* următori află.

Câți lacomi și înșelători, frecventează biserică în Dumineca lui Zacheiu, aud acolo din pericopa dela Luca XII, 31, dar' urmează penitenței lui Zacheiu? Puțini de tot. Câți mulți vin la biserică în a III-a Duminecă a SS. Paresimi, pentru-că în post biserică de regulă e mai impopulată, aud din pericopa dela Marcu VIII, 35 îndemnul la urmarea Domnului prin abnegațiune; dar' câți fac aceasta? Și mai puțini! Ce denotă aceasta? Frămîntare seacă, fără perfecționarea sufletului.

Așa prin predice noi ne intrunim educativ, — căci păstorul sufletesc într'una ne accentuiază, ales nouă cărturarilor, vrînd a ne perfecționa morala, „căuțați ca inima, să nu vă facă de rușine capul.“

Nu va fi fără interes a spune cu aceasta ocașiune, cumcă noi cei-ce avem voie spre învățatură și

educațiune, suntem în pozițiune a înavuți și Istoria bisericeii și a parohiei cu tragediile ei prin scrutările parohului.

Așa Sfinția Sa, parte din ruinele de archiv, parte din notițele aflătoare pe tablele cărților rituale și din tradițiune aci istorisește multe suferințe ale bisericeii noastre.

Din tristul eveniment al anului 1834 indirecte a scos faptul, că aici nu s'au procurat un rind de ornate prin o familie solitară, încă din naintea anului numit 1834 de tristă aducere aminte.

Eată tristul eveniment :

În anul de tristă memorie 1834, fiind Episcopia noastră vacantă 4 ani, — nu știm quo jure se înscenase o vênătoare de suflete în aceste părți.

A venit un episcop de străină lege cu un caravan de calese pline de *domni* nu de a noastră lege — și au umplut locul din jurul bisericeii pe atunci desgrădit. Au descălecat și a început cel de străină lege Episcop, a ținea o cuvântare, zicea el de unire (?) dar în adevăr era de spargere a a unității s. biserice străbune de Resărit și a poporului românesc ortodox. Inventarea lui însă s'a spart de tăria credinței străbune a parohiei; deci s'a dus pe unde a venit fără ispravă. O! de ar fi fost toate parohiile încercate atunci așa de tări în credință ca parohia Buhani și cele fruntașe din ajunsul ei.

Însă omul cel mai bătrân din parohie Murgu Lazar Ageu, bunul epitropului emeritat Eutimiu Ageu și străbunul învățătorului actual Paul Ageu, — poate temându-se că poporul se va da înșelat și va adopta spargerea poreclita unire, a intrat de timpuriu în s. biserică, a luat s. cruce manuală de pe prestol, o s. evanghelie și un rind de ornate întreg.

Intrebat de străinii venetici, că ce face cu lucrurile acelea? a răspuns: „Eu nu știu ce vreți D-voastră cu legea noastră, și ce va face poporul acesta neînvățat astăzi, dar eu știu să-mi păstrez legea mea cea românească, în care au fost moșii și strămoșii mei, și la această cruce, icoană și evanghelie, — privind la acestea ss. haine de liturgie ce eu le-am cumpărat pe banii mei curați, vreau să mă rog.

Doamne sfinte! revarsă în toți Români ortodoxi de pretutindenea atare tărnic de credință strămoșască, și după Sfinția Sa noi toți zicem un Amin.

Teodor Ardelean.

CRONICA.

* **Aniversarea morții împărătesei-regine Elisabeta** s'a serbat Joi la 6/19 Novembre. La institutul nostru ped.-teologic s'a ținut o festivă parantare a răposatei de pie memorie regine, de profesorul N. Mihulin, față fiind întreg corpul profesoral, în frunte cu directorul și toti elevii institutului.

* **La examenul de cvaificațiune preoțească** care s'a ținut Joi la Consistorul nostru, au reușit următorii candidați: Pavel Marcovici, Atanasie căpitan, Mihaiu Giurău, Vasilie Moga, Aureliu Borza și Romul Raț.

* **România Musicală**, revistă de artă și literatură, cea mai veche dintre toate publicațiunile periodice artistice, are deja XIV ani de existență neîntrepută și de luptă aprigă pentru propășirea muziceii în țară. Director, Constantin M. Cordoneanu; redactor-șef Iuliu I. Roșca. Apare de două ori pe lună. Redacția și Administrația în București. str. Olteni No. 46. Abon. simplu pe an, 12 lei iar cu premii în valoare de 20 lei, pe an 22 lei. Pentru preoții rurali și învățători, lei 8 fără premii și 18 cu premii, pe an. No. 17 și 18 de la 15 Ocrombre și 1 Noemvre, a apărut cu următorul sumar bogat, instructiv și variat: Teatrul în timpul zilei. — Cronica teatrală: Teatrul Național, de Rola; Oprea, de Refa Trupa Vineză de opere, de Don Remi. Cronica musicală: Concertul C-lui Boscóff, de Zina; Concursul pentru Academia de Musică, de Emp; Concerte populare, de Lenaro. — Monumentul lui Wagner la Berlin. — Corespondențe: Iași, Inaugurarea stagiunii teatrale. Concertul George Boscóff, de I. Șor; Craiova, Teatrul Național, de Mimy. — De peste Carpați: Reuniunea română de musică din Sibiu. de C. M. Cordoneanu. — Cei cari se duc. — Sciri scurte: Di stăinătate; Din țară.

* **Societate acad.-teol. „Academia ortodoxă” din Cernăți**, s'a constituit comitetul pe anul administrativ al XX. 1903/904 în modul următor: President: Constantin Rusu; Secretar I. (externe): Isidor Grigovici; Secretar II. (interne); Havril Străinul; *Secția musicală*: Presidentul secției și vice-presidentul I.: Eugen Iancovschi; Adlatul I. și controlor: Aurelian Mihaescu; Adlatul II. și cassar Petru Străinul; *Secția literară*: Presidentul secției și vice-president II: Nicolae Balan; Adlatul I. bibliotecar: Ioan Berariu; Adlatul II. și econm: George Negură; *Comisia revizuitoare*: Adrian Bodnarescul, ref. com.; Mihai Rusu și Ioan Andriciuc, adlați.

* **Dar pentru biserică.** La aniversarea s. mare martir ecumenic Dimitrie, a. c. s'a văzut în s. biserică a parohiei noastre ort. resăr. rom. Buhani — protopresbiteratul Butenilor, un cas de donațiune, pe cât de măreț și frumos, tot pe atât și de rar în această localitate, anume: ca o unică familie singură să procure din al său un rind complet de ornate liturgice. Credinciosul Zacharie Nicolita pădurar dominial de aici, asociat de fiastul său Vasilie Babuța jude comunal, cu prețul de 80 de coroane, au proadus un rind de ornate, cari după prescria sfințire s'au înălțat sacrificiu bineplăcut *eternului Archiereu Iisus Cristos Domnului nostru*, Ornatele sunt de velur în culoare neagră. Bătrînul paroch, părintele Ioan Munteanu, — deși după datina sa, — ceea-ce zice, că i-s'a prefăcut în a doua natură și nu se mai poate dospărți de ea nici în scurtul rest al vieței, — ne ținuse încă două cuvântări, una mai scurtă și la s. utrenie, și alta mai lungă la D-zeeasca Liturgie, s'a folosit de prea plăcutul incident, ținând în biserică plină de credincioși și credincioase, o alocațiune de laudă și mulțumită la adresa familiei donătoare, nu altcum instructivă educativă tuturor

* **Anunț literar.** Voind a tipări din scrierile mele volumul al II-lea de „Novele și Șchițe,” care va fi cam de 18-20 coale tipărite și va costa 2 cor., (3 franci), aduc aceasta la cunoștința On. Public rugându-l să binevoiască a le da-mă cu grabire, ca să-mă pot orienta referitor la numărul esemplarelor tipărinde. Tot odată accentuez, că neîncurgând abonanți de ajuns, nu le pot tipări, ear cei ce vor fi abo-

naț își vor reprimi banii plătiți, de nu s'or invoi să primească în locul lor vol. I. al scrierei mele „Novele și Schițe“, ori povestile „Dela Moară.“ — Această rog a mi se și comunica pe cuponul asigurației. Abonamentele se fac numai la autorul Ioan Popu Reteganul în Rettég (Transilvania).

* **Bibliografie.** În editura librăriei Ciureu din Brașov au apărut de curând următoarele broșuri, piese teatrale: din concediile lui *T. Alexi. Sărăcica*, comedie într'un act; — prețul 80 bani; *Otilia Sa*, într'un act, 30 bani; *Tot găina cântă*; *Slavă Domnului*, masa e pusă; *Pur și simplu*; *Nici minte, nici noroc*; *Împletește, despletește*; *Apă rece*, — glumă într'un act. — *Vistavoiul Marcu*, comedie în 3 acte, prețul 60 bani; *Bicicleta la Mahala* 50 bani; *Vițelul de aur*, 70 bani, — *Plevna*, dramă în 5 acte, plâsmuită după versuri și scrieri compuse de V. Alexandri, D. Bolintineanu, B. P. Hașdău, T. C. Văcărescu, etc. Prețul 1 coroană.

* **Atragem atențiunea** Dilor învățători asupra manualelor școlare:

1. *ABC-dar ilustrat de Iosif Moldovan și consoții* aprobat de Venerabilele Consistoare din Arad și Caransebeș, apărut acum în a III-a edițiune îndreptată și provăzută cu nenumărate ilustrațiuni plăcute și atrăgătoare, menite a desvolta plăcerea școlărilor și prin aceasta de-a ușura truda învățătorilor.

2. *Carte de cetire de Iuliu Grofșorean și consoții* cu tipar — litere noauă — frumos și coresponzător, cu o serie de lecțiuni ușoare ce fac trecere dela ABC-dar la legendar, și cu frumoase lecturi din cercul de cunoștință al școlărilor, tractate în ziceri simple și într'un mod povestitor foarte atrăgător.

Se pot procura dela administrațiunea tipografiei diecesane cu prețul de 40 — 40 fil. esemplarul. La comanda peste 100 bucăți se dă 20₀/⁰ rabat; ear sub 100 numai 10₀/⁰.

La tipografia diecesană din Arad se află spre vânzare: **Liturgierul** de Ioan-Gură-de-aur, Vasilie-cel-Mare și Gregorie teologul împreună cu rîndueala chemării Duhului sfânt, tipărit cu litere latine, esemplarul legat în piele 9 cor., legat în pânză 8 cor., nelegat 6 cor.

Liturgia sfântului Ioan-gură-de-aur, nelegat, esemplarul 1 cor. **Molitvelnic** cu litere cirile, esemplarul legat fin 11 coroane, în legătură mai simplă 10 cor.

Ciaslov cu litere latine, esemplarul legat 2 cor. 40 fil.

Octoicul mic cu litere latine esemplarul legat 1 cor. 60 fil.

Acaftistul Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și alte rugăciuni, esemplarul legat în piele 3 cor. 20 fil., legat mai simplu 1 cor. 70 fileri.

Statutul-Organic, esemplarul à 50 fil.

La tipografia diecesană, Arad strada Révay Nr. 10 se pot căpăta: „**Rapoarte lunare protopopești**“ „**Ziarul inspecțiunei școlare**“ **coala à 8 fil. Evidența: „Conspectul materialului propus în școala din comuna constător din 4 coale, prețul — 32 fil. plus 20 fil. spese pentru espediție.**

Avis!

Prin aceasta aducem la cunoștință onoratului public, că din Calendarul nostru diecesan pe anul 1904 mai avem încă 1000 exemplare și întru cât în acest an din greșală nu s'a espedat domnilor cari au avut în comisiune și în anul trecut, eventual doresc a avea și alți domni, binevoiască a se adresa cât decurând administrațiunei noastre, ca fără amânare să le putem trimite exemplarele necesare.

Administrația tipografiei diecesane.

Arad, Strada Révay Nr. 10.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de învățător la școala gr. or. română din Comlăuș, (Ó-Szt.-Anna) devenit vacant în urma alegerii învă. Ioan Roșu la Buteni se escrie concurs cu durată de 30 de zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala.“

Salarul este: în bani 600 cor.; 8 stîngeni de lemne din cari se va încălzi și școala, cvartir coresponzător și grădina de legume, pentru curatorat 24 cor.; pentru conferințele învățătoarești 20 cor.; pentru scripturistică 10 cor.; dela înmormentări — unde va fi poștit — 1 cor.

Dela recurenți se recere: Testimoniu de evaluare, atestat despre purtarea morală și declarațiune că de când își formează dreptul la cvinvenal; în timpul concursului fie-care recurent are a se presenta odată în vr'o Duminecă ori sərbătoare la sf. biserică din Comlăuș, pentru a-și arăta desteritatea în cântare, ear cei cari vor fi capabil a conduce cor vor fi preferiți și alesul conducând cor va fi remunerat separat pentru aceasta. Alesul e obligat a conduce strana fără plată.

Recursele ajustate în ordine până la timpul espus, adresate comitetului parochial din Comlăuș — sunt a se trimite P. On. Dn. George Popovici protopop în Șiria (Világos)

Comlăuș (Ó-Szent-Anna) 5/18 Oct. 1903.

Comitetul parochial.

Cu știrea mea: din increderea D-lui protopop:

Traian Terebent,

preot.

Pentru îndeplinirea postului de paroch vacant de a III-a clasa din comuna **P. Șușag** cu filia **Tâlmaciu** protopopiatul Beliu se publică concurs cu termen de alegere în **30 Noevre** (13 Dec.) a. c.

Beneficiul este: Pământ parochial de 5 jugere, birul dela 220 numere de case câte o jumătate măsură bucate; dela fie-care familie câte o zi de lucru, stolele îndatinate și întregirea dotației din vistieria statutului la preotul sub VIII. clase 740 cor. în care e computat și relutul de cvartir. De locuință se va îngriji alegândul preot.

Reflectanții sunt poștiți ca recursese lor adresate Comitetului parochial până în ziua alegerii să le înainteze la subscrisul protopop în F.-Györös p. u. Tenke, și până la alegere a se prezenta în vre-o Duminica ori sârbătoare, pentru a-și arăta desteritatea în cântări.

P. Susag, la 20 Oct. v. 1903.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: **PETRU SERBU**, protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemizat, pe lângă deficientul paroch Ioan Crișan din **Căpruța** cu rezoluțiunea Ven. Consistor diecesan de sub Nr. 5908/903 prin aceasta se publică concurs cu termen de recurgere de **30 de zile** dela prima publicare.

Capelanul temporal va beneficia de jumătate din întreg venitul parochial și se va împărtași și de ajutorul de stat, care se distribuie anual capelanilor.

Parochia fiind de cl. III-a, recurenții trebuie să poșeadă cvalificațiunea prescrisă în punctul c) al §-lui 15 din Reg. pentru parochii.

Doritorii de a ocupa acest post au să-și înainteze în termenul legal recursese lor ajustate conform normelor în vigoare și adresate comitetului parochial din **Căpruța**, subsemnatului ppresbiter în M.-Radna, având a se prezenta până la expirarea concursului în Sf-ta biserică din **Căpruța**, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Căpruța la 27 Oct. (9 Nov.) 1903.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu **PROCOPIE GIVULESCU**, m. p. protopresbiter.

—□—

2—3

Conform conclusui V. Consistor gr.-or. din Oradea-mare de sub Nr. 1834 a. c. pentru parochia **Lunca-Hotar**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: cele cuprinse în coală B) de fasonare pentru întregirea dotației preoțești și anume: bis. scoate despăgubire din pământ, și ajutor dela stat — cu relut de cortel 532 cor. 66 fil. care toate computeate corăspund la o parochie de clasa III.

Recurenții vor avea a-și trimite petițiunile în termenul prescris la subscrisul.

B e i u ș, la 28 Oct. v 1903.

In conțelegere cu comitet. parochial

Vasilie Pap

protop. Vașcoului.

—□—

2 3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Soroșag** prin aceasta se publică concurs, cu termenul de recurgere de 30 de zile dela prima publicare. —

Emolumentele incopciate cu acest post sunt: a) In bani gata 200 cor.; b) 30 jughere pământ arător; c) lemne din pădurea învățătorească, pe cari comuna bis. le va aduce în curtea școlai; d) pentru conferințe 10 cor.; e) pentru scripturistica 10 cor. — Se obse.vă, că în vederea, că venitul astfel stabilit nu atinge minimalul prescris de lege, pentru întregirea aceluia din partea guvernului; s'a și pus în curgere procedura de lipsă spre acest scop.

Recurenții cari reflectează la acest post ajustându-și rugările cu documentele recerute și adresându-le comitetului parochial din **Soroșag**, să le trimită subscrisului ppresbiter și insp. școlar în M.-Radna având în timpul legal a se prezenta în sf-ta biserică din **Soroșag** spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic. **Soroșag**, la 19 Oct. 1 Nov. 1903.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu **PROCOPIE GIVULESCU** ppresbiter și insp. de școlae.

—□—

3—3

Premiat cu premiul I la București în 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățatori precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfințele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

Iconostase (Temple) Strâni, Tro-nuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,

în ori-ce stil s'ar recere, cu cele mai moderate preturi. Construiesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra împregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin măestri români să se înfrumșeteze:

Rog bunăvoința în special a Onor. oficii și comitete parochiale.

Cu tot respectul semnez

IOSIM IULIU BOSIAC,
sculptor în Berliște, poșta Jâm (Banat).

Promovat cu distincție de școlă de sculptură